

Συγκεκριμένη μουσική (musique concrète). Όρος του PIERRE SCHAEFFER 1948/49 για τη μουσική που χρησιμοποιεί *συγκεκριμένο* ηχητικό υλικό, όπως θορύβους, ήχους οργάνων, φωνές πουλιών κ.λπ. ηχογραφημένο σε μαγνητοταινίες, το οποίο μέσω επεξεργασίας στο studio, όπως επιλογή, αλλαγή και συνδυασμοί (collage), διαμορφώνεται σε κομμάτια (αντίθετα από ότι στην *ηλεκτρονική μουσική*, σ. 555). Μετά την πρώτη συναυλία σ.μ., Παρίσι 1950, ο P. SCHAEFFER και ο P. HENRY ιδρύουν το *Groupe de musique concrète*, στην οποία εργάστηκαν το 1952 και οι MESSIAEN (*timbres-durées*), BOULEZ (*Etudes I, II*) και αργότερα οι HAUBENSTOCK-RAMATI, MALEC, ΞΕΝΑΚΗΣ κ.ά. Μετά την κριτική του BOULEZ το 1958 για έλλειψη φαντασίας και απλοϊκότητα, ο SCHAEFFER διεύρυνε το πεδίο με το *Groupe de Recherche Musicale de l'ORTF* στην κατεύθυνση της ηλεκτρονικής μουσικής.

Τυχαίο

Κύριος εκπρόσωπος της λεγ. *πειραματικής μουσικής* και των μουσικών δρώμενων, που συχνά περιλαμβάνουν και στοιχεία από άλλες τέχνες όπως κίνηση, χορό, ζωγραφική και που «*το αποτέλεσμα τους δεν είναι προβλέψιμο*» είναι ο

John Cage, * 1912, Los Angeles, μαθητής των COWELL και SCHÖNBERG. Συνεργασία με τον χορογράφο M. CUNNINGHAM από το 1942 και με τον πιανίστα DAVID TUDOR (Ευρώπη 1954). Πληθώρα εμπνευσμένων έργων και κειμένων. Η ακραία πρωτοποριακή θέση του CAGE χαρακτηρίζεται από:

- Συνειδητή *αποστασιοποίηση από την παράδοση*, με στόχο μια νέα αισθητική εμπειρία, π.χ. χρησιμοποίηση θορύβων αντί μουσικού συστήματος.
- Απουσία προκαθορισμένης μορφής (*ανοικτή μορφή*), στη θέση της οποίας χρησιμοποιεί το αυθόρμητο, με φαντασία, συχνά με εμπνευσμένα γραφήματα. Αντιτίθεται στο *κλειστό έργο τέχνης* (opus), το οποίο υποκαθιστά με την *απροσδιόριστία* και το *τυχαίο*: πρόκειται για τη πιο διευρυμένη εκδοχή του *αλεατορισμού* (σ. 553, 557).
- Απουσία προσωπικής έκφρασης και *απούποκειμενοποίηση*, εμπνευσμένη από την απω-ανατολική φιλοσοφία (από το 1945), αντικειμενικός ήχος, με ευρηματικότητα (μαθητές RILEY, REICH, *minimal music*, σ. 559).

Ο CAGE επινόησε το «προετοιμασμένο πιάνο» (*Bacchanale*, 1938): χαρτί, ξύλο, μέταλλο κ.ά. τοποθετούνται ανάμεσα στις χορδές του πιάνου με σκοπό την αλλοίωση του ηχοχρώματος. Ακραίο στη συνέχεια υπήρξε το παράδειγμα του αντι-έργου 4'33" (*tacet*, δηλ. παύση, σε 3 μέρη, 1952), με στόχο την πρόκληση ενόχλησης ή και αγανάκτησης στο κοινό. Το 1958 στο Darmstadt ο CAGE, που νωρίτερα υπήρξε αποδέκτης ειρωνικών σχολίων, προσέφερε με την μουσική του τυχαίου μια εναλλακτική πρόταση στον απολιθωμένο σειραϊσμό της Ευρώπης.

Το κοντσέρτο για πιάνο (1958) του CAGE αποτέλεσε εμπειρία αποφασιστικής σημασίας για τον WITOLD LUTOSLAWSKI, * 1913 στην Βαρσοβία, ο οποίος είχε ήδη δημιουργήσει ένα πλούσιο τονικό και δωδεκαφθογικό έργο, π.χ. δεξιoteχνικές παραλλαγές Paganini για 2 πιάνο (1941). Στο *Jeux vénitiens* κάνει για πρώτη φορά χρήση του τυχαίου, διαφορετικά όμως από τον CAGE, με καθορισμένο συνθετικό στόχο: να πραγματοποιήσει πλούσιες σε έκφραση, μη καταγράψιμες δομές, με τη βοήθεια ενός *περιορισμένου αλεατορι-*

σμού.

Στην παρτιτούρα σημειώνονται πλαίσια με διαφορετικές δομές σε παραδοσιακή σημειογραφία χωρίς διαστολές, με ρυθμική ελευθερία σε *κατά προσέγγιση* χρονική διάρκεια για τα διάφορα όργανα (χρώματα). *Απρόβλεπτες* συνηχήσεις μέσω ενδείξεων *κατά προσέγγιση* δημιουργούν ένα παιχνίδι ιριδισμών γεμάτο ποίηση και μαγεία. (σχ. Α).

Παράθεση, collage

Η *παράθεση* είναι μια παλαιά τεχνική για τη δημιουργία αναφορών και την εισαγωγή νοημάτων στο έργο (παράθεση BACH στον BERG σ. 520), ακόμα και ως παράφραση (KAGEL). Το collage (γαλλ. κολλημένη εικόνα), δηλ. η σύνθεση διάφορων υλικών και τεχνικών σε μια νέα καλλιτεχνική μορφή, πραγματοποιείται μουσικά ως *παράθεση*, *objet trouvé*, *συγκεκριμένη μουσική* κ.ά. Μέσω της παράθεσης και του collage διευρύνονται ψυχολογικά οι εσωτερικές διαστάσεις: διαφορετικοί χρόνοι και χώροι είναι παρόντες.

Η παράθεση και το collage έχουν ιδιαίτερη σημασία στο έργο του **Bernd Alois Zimmerman** (1918–70), Κολωνία. Ασχολείται με τον χρόνο, ως βιωμένη πραγματικότητα, ως φιλοσοφικό πρόβλημα και ως καλλιτεχνικό θέμα. Για το φυσικό κόσμο, παρελθόν, παρόν και μέλλον αποτελούν ακολουθία, όχι όμως και για το πνεύμα: «*Ο χρόνος καμπυλούται σε μορφή σφαίρας*» Η νέα «*πλουραστική συνθετική τεχνική*» του ZIMMERMANN (1968) αντιστοιχεί στην πολυμορφία της (μουσικής) μας πραγματικότητας.

Στο έργο *Antiphone* αλληλεπικαλύπτονται διάφορες εκτελεστικές τεχνικές (Va.), ηχοχρωματικές δομές (Vc. - αλεατορισμός), αποκρυφισμός (φθόγγος Pe [D] για τον Θεό-Deus και Doris) και *παράθεση λόγου* και έτσι συνυπάρχουν διαφορετικοί χώροι και χρόνοι, όπως του CAMUS και της Βίβλου, με κείμενα που διαβάζονται δυνατά από τον 1ο και 2ο βιολοντσελίστα. Τα εννοιολογικά και χρονικά επίπεδα αλληλοϋποστηρίζονται εκφραστικά, δημιουργώντας μια τελετουργική σκηνική δράση (σχ. Β).

Το κύριο έργο του ZIMMERMANN, η όπερα *Οι στρατιώτες* (1958–69) σε κείμεν. LENZ, συνδυάζει τη μουσική, συχνά σε διάφορα επίπεδα, με παραστάσεις πολυμέσων επί σκηνής (προβολές κτλ.). Τα όψιμα ορχηστρικά σκίτσα *Stille und Umkehr* (1970) επιτυγχάνουν μια μουσική εξαιρετικά *δῖαφανη*.

Συνθέτες (*1910–19):

*1910: SAMUEL BARBER (†1981), ROLF LIEBERMANN, JEAN MARTINON (†1976), MARIO PERAGALLO, PIERRE SCHAEFFER, WILLIAM SCHUMAN (†1992), HEINRICH SUTERMEISTER. — *1911: GIANCARLO MENOTTI. — *1912: JOHN CAGE, JEAN FRANÇAIX (†1992), IGOR MARKEVITCH (†1983). — *1913: BENJAMIN BRITTEN (†1976), RENÉ LEIBOWITZ (†1972), WITOLD LUTOSLAWSKI (†1994). — *1915: HUMPHREY SEARLE (†1982). — *1916: MILTON BABBITT, HENRI DUTILLEUX, HELMUT EDER, ALBERTO GINASTERA (*1983), SIEGFRIED REDA (†1968), KARL SCHISKE (†1969). — *1917: ISANG YUN. — *1918: LEONARD BERNSTEIN (†1990), GOTTFRIED VON EINEM. — *1919: SVEN-ERIK BÄCK, ROMAN HAUBENSTOCK - RAMATI (†1994), ROBERT SUTER.